

Lubica Zaušková - Rudolf Midriak – Vladimír Krajčovič

Dopady transformačného obdobia a obdobia po vstupe Slovenska do EÚ na zmeny využívania poľnohospodárskej krajiny

Impacts of transition period and period after the accession of Slovakia to the EU on agricultural land use changes

Abstract *In Slovakia after 1989 there is a change in the use of agricultural land. The country has emerged a new phenomenon-cultural abandonment of agricultural land. This is reflected in spontaneous overgrowing grassland, forest tree and shrub vegetation through secondary succession. This is a problem of non-use of large-scale landscape, an area of about 17,5 % - 18,6 % of agricultural land in Slovakia. The process of dilapidation of the country is affected by the transformation of agriculture, as well as the implementation of the Common Agricultural Policy. Succession processes occur mainly as a result of stagnation in agriculture, especially livestock production.*

Key words *agricultural land - abandonment - transition period - Land Parcel Identification System*

Abstrakt Na Slovensku po roku 1989 dochádza k zmene vo využívaní poľnohospodárskej krajiny. V krajine sa objavil nový fenomén - pustnutie kultúrnej poľnohospodárskej krajiny. To sa prejavuje samovoľným zarastaním lúk a pasienkov nelesnou stromovou a krovinovou vegetáciou prostredníctvom sekundárnej sukcesie. Ide o problém nevyužívania krajiny veľkého rozsahu, približne na ploche 17,5 % - 18,6 % z výmery poľnohospodárskej pôdy Slovenska. Proces pustnutia krajiny je ovplyvnený transformáciou poľnohospodárstva, ako aj implementáciou Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Zárastové procesy prebiehajú najmä ako dôsledok stagnácie poľnohospodárstva, osobitne živočíšnej výroby.

Kľúčové slová poľnohospodárska pôda - pustnutie - transformačné obdobie – LPIS

Zmeny vo využívaní krajiny odzrkadľujú historický vývoj krajiny z hľadiska politicko-spoločenských a ekonomických zmien. Sú obrazom vzťahu človeka k pôde a vypovedajú o vyspelosti spoločnosti. Svedčia tak jednak o koristníckom vzťahu k pôde, resp. ku krajine, ako aj o strate vzťahu k pôde.

Na Slovensku po zmenách v roku 1989 sa objavil v krajine nový fenomén - problém *pustnutia kultúrnej poľnohospodárskej krajiny* (Zaušková, L., Midriak, R., 2008), ktorý je spôsobený zanechaním hospodárskeho využívania (tradičného, doterajšieho, predchádzajúceho), nevyužívaním zeme, neobrábaním, keď sa zem ponechá ležať *ladom*. Dochádza k samovoľnému zarastaniu lúk a pasienkov nelesnou stromovou a krovinovou

---

vegetáciou, jej rozličnými sukcesnými štádiami. V prípade pustnutia kultúrnej poľnohospodárskej krajiny Slovenska môžeme konštatovať, že ide o problém *nevyužívania krajiny* veľkého rozsahu, približne na ploche 17,5 % (424 tis. ha – Sviček, M., 2009), resp. 18,6 % (452 tis. ha - Zaušková, E., Midriak, R., 2009) z výmery poľnohospodárskej pôdy Slovenska podľa stavu katastra v roku 2009 (2 423 478 ha).

Metodický postup

Zmeny využívania poľnohospodárskej krajiny sledujeme ako vývoj pôdneho fondu prostredníctvom zmien v jeho štruktúre. Štruktúra vyjadruje výmeru jednotlivých druhov pozemkov, tak ako ich eviduje Úrad geodézie, kartografie a katastra (ÚGKK) Slovenskej republiky. Zmeny sme hodnotili jednak z hľadiska zastúpenia dvoch hlavných kategórií – poľnohospodárskej pôdy a lesnej pôdy a jednak z hľadiska zastúpenia kategórií poľnohospodárskej pôdy (orná pôda, chmeľnice, vinice, záhrady, ovocné sady a trvalé trávne porasty), lebo práve pri nej sa najjasnejšie prejavuje pustnutie kultúrnej poľnohospodárskej krajiny. Vzhľadom na pustnutie krajiny sme sa zamerali pri hodnotení zmien najmä na výmeru ornej pôdy a trvalých trávnych porastov.

Vlastná práca

Od polovice minulého storočia na Slovensku dochádza k poklesu výmery poľnohospodárskej pôdy. Najmä v období industrializácie v rokoch 1945-1985 jej ubudlo 307 000 ha. Výmera orných pôd sa za uvedené obdobie znížila o 270 000 ha (88 % z celkových úbytkov poľnohospodárskej pôdy). Priemerne ročne ubúdalo 7 675 ha poľnohospodárskej pôdy (Bielek, P. et al., 2000). Po spoločensko-ekonomických zmenách v roku 1989 naďalej pokračuje pokles výmery poľnohospodárskej pôdy (a osobitne ornej pôdy), ale i nárast výmery lesných pozemkov. V tabuľke 1 uvádzame detailnejšie zmeny vo vývoji pôdneho fondu SR medzi rokmi 1986 a 2009 tak, ako sú evidované na Československom úrade geodetickom a kartografickom v Prahe a ÚGKK v Bratislave.

Za 23 rokov (1986-2009) poklesla výmera poľnohospodárskej pôdy o 43 493 ha a výmera ornej pôdy o 95 073 ha. K najväčším úbytkom ornej pôdy v tomto období došlo v rokoch 1992-1993 (22 707 ha), čo súviselo s transformáciou dovtedy fungujúcich jednotných roľníckych družstiev a s prechodom na trhovú ekonomiku. Transformačné obdobie (ako sa zvykne nazývať etapa pred vstupom do EÚ), prinieslo aj pokles výkupných cien poľnohospodárskych produktov, postupné znižovanie dotácií, čo v konečnom dôsledku vyvolalo zánik časti poľnohospodárskych podnikov a zníženie výmery obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy (Geciková, I. et al., 2008). Proces transformácie v poľnohospodárstve podľa Spišiaka P. et al. (2005) zahŕňal majetkové reštitúcie (navrátenie majetku pôvodným vlastníkom), transformáciu družstiev a privatizáciu štátnych podnikov, zmenu štruktúry podnikateľských subjektov a zmenu poľnohospodárskej politiky. Podľa Bandlerovej, A. (2005) zámerom bola dekollektivizácia poľnohospodárskej výroby, usporiadanie vlastníckych vzťahov a následné konštituovanie podnikateľských subjektov na báze súkromných kapitálových spoločností, resp. farmárskeho hospodárenia.

Štruktúra pôdneho fondu SR (údaje v ha/%) v rokoch 1986–2009
Structure of land in Slovakia (data ha/%) from 1986 to 2009

Tab. 1

Stav ku dňu	Orná pôda	Chmeľnice a vinice	Záhrady a sady	Trvalé trávne porasty	Poľnohosp. pôda	Lesné pozemky
1.1.1986 ŠT. %	1 516 925 61,48	43 490 1,35	98 676 4,60	817 342 33,13	2 466 971 100 ←	1 959 761 → 79,43
1.1.1987 ŠT. %	1 516 441 61,54	33,389 1,35	98 920 4,01	815 483 33,10	99,9 2 464 233 100 ←	100,7 1 974 866 → 80,14
1.1.1988 ŠT. %	1 513 436 61,46	33 417 1,35	98 809 4,01	816 665 33,16	99,8 2 462 326 100 ←	100,8 1 975 857 → 80,24
1.1.1990 ŠT. %	1 509 517 61,53	33 000 1,34	98 000 3,99	811 798 33,09	2 453 000 100 ←	1 982 533 → 80,65
1.1.1991 ŠT. %	1 509 465 61,64	32 888 1,34	97 990 4,00	808 291 33,01	2 448 634 100 ←	1 988 989 → 81,22
1.1.1992 ŠT. %	1 508 746 61,16	32 650 1,33	97 742 3,99	809 476 33,09	2 448 614 100 ←	1 989 964 → 81,24
1.1.1993 ŠT. %	1 486 039 60,72	32 232 1,31	97 468 3,98	831 411 33,55	2 447 150 100 ←	1 991 107 → 81,36
1.1.1994 ŠT. %	1 482 612 60,61	31 527 1,29	97 220 3,97	834 632 34,12	2 445 991 100 ←	1 991 463 → 81,41
1.1.1995 ŠT. %	1 483 223 60,63	30 990 1,26	96 990 3,96	834 826 34,09	2 446 029 100 ←	1 991 671 → 81,42
1.1.1996 ŠT. %	1 479 104 60,47	30 640 1,25	96 875 3,96	839 025 34,30	2 445 644 100 ←	1 992 257 → 81,46
1.1.1997 ŠT. %	1 475 567 60,36	30 359 1,24	96 805 3,96	841 714 34,43	2 444 445 100 ←	1 993 366 → 81,54
1.1.1998 ŠT. %	1 478 124 60,46	30 068 1,23	96 851 3,95	845 591 34,50	2 450 634 100 ←	1 996 373 → 81,66
1.1.1999 ŠT. %	1 469 171 60,12	29 408 1,20	96 836 3,96	848 189 34,71	2 443 604 100 ←	1 998 284 → 81,77
1.1.2000 ŠT. %	1 450 602 59,64	28 862 1,18	96 339 3,96	856 428 35,21	2 443 231 100 ←	2 001 253 → 81,94
1.1.2001 ŠT. %	1 450 491 59,43	28 514 1,17	96 440 3,95	865 222 35,45	2 440 667 100 ←	2 002 130 → 82,03
1.1.2002 ŠT. %	1 441 167 59,07	28 017 1,15	95 840 3,93	874 417 35,84	2 439 408 100 ←	2 002 130 → 82,07
1.1.2003 ŠT. %	1 433 204 58,77	27 654 1,13	95 638 3,92	881 857 36,16	2 438 353 100 ←	2 002 774 → 82,13
1.1.2004	1 430 197	27 873	95 303	883 506	2 436 879	2 004 100

ŠT. %	58,68	1,14	3,91	36,25	100 ←	→ 82,34
1.1.2005	1 430 594	27 902	95 199	881 054	2 434 749	2 004 927
ŠT. %	58,76	1,14	3,91	36,18	100 ←	→ 82,41
1.1.2006	1 429 040	27 845	94 812	881 283	2 432 979	2 005 234
ŠT. %	58,75	1,14	3,89	36,22	100 ←	→ 88,41
1.1.2007	1 427 357	27 848	94 605	880 873	2 430 683	2 006 939
ŠT. %	58,72	1,14	3,89	36,24	100 ←	→ 82,56
1.1.2008	1 425 896	27 773	94 310	880 920	2 428 899	2 007 142
ŠT. %	58,71	1,14	3,88	36,26	100 ←	→ 82,64
1.1.2009	1 421 852	27 778	93 996	879 853	2 423 478←	2 008 257
ŠT. %	58,67	1,14	3,88	36,30	100	→ 82,87

Poznámka* ŠT % = podiel na štruktúre kultúr a pozemkov

←→ vzájomný pomer medzi poľnohospodárskou pôdou a lesnými pozemkami

(Tabuľka: originál spracoval V. Krajčovič, 2011)

Prameň: Štatistická ročenka o pôdnom fonde v ČSSR (1988), Čs. úrad geodetický a kartografický Praha. Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR (1995), ÚGKK Bratislava.

Note* ŠT % = share the culture and structure of the land

←→ the relationship between the agricultural land and forest land

(Table: original processed by V. Krajčovič, 2011)

Source: Statistical Yearbook of the land fund in Czechoslovakia (1988), Statistical Yearbook of the land fund in Czechoslovakia (1988); Cs. Office of Geodesy and Cartography in Prague. Statistical Yearbook of land resources in the Slovak Republic (1995), Geodesy, Cartography and Cadastre Bratislava.

V tomto období dochádza k samovoľnému zarastaniu lúk a pasienkov nelesnou stromovou a krovinnou vegetáciou najmä v podhorských oblastiach (Zaušková, L., 2007). Zárasty sa tu rozširujú na rozhraní dolného okraja lesa a trvalých trávnych porastov (Obr. 1, 2). Ide o miesta, kde bol spodný okraj lesa v minulosti umelo vytlačený z dôvodu zväčšovania produkčnej plochy. Zárastové (sukcesné) procesy prebiehajú najmä ako dôsledok stagnácie poľnohospodárstva, osobitne živočíšnej výroby. Poľnohospodárska výroba v rokoch 1990–1999 poklesla na Slovensku o 35 %, z toho rastlinná o 30 % a živočíšna až o 40 % (Pokrivčák, J., 2002). V roku 2005 pracovalo u nás v poľnohospodárstve už len 4 %

obyvateľstva. Podľa Slavkovského, P. (1998) priniesli 90. roky ďalšiu diskontinuitu vývoja slovenského poľnohospodárstva. Avšak štruktúra a obraz krajiny nesie naďalej znaky kolektívneho poľnohospodárstva (Supuka, J., 2006).

K ďalšiemu zvýšenému úbytku ornej pôdy o 18 569 ha došlo v rokoch 1999–2000. V období 1998–2006 došlo k celkovému úbytku ornej pôdy až o 49 084 ha, čo je najviac v novodobej histórii Slovenska po jeho vzniku v roku 1993.

Pustnutie lúk a pasienkov pod dolným okrajom lesa
Abandonment grasslands under the lower edge of the forest

Obr. 1

Obr.2

Úbytky poľnohospodárskej pôdy najviac ovplyvňuje zalesňovanie, občianska a bytová výstavba, zábery na výstavbu priemyselných parkov, hypermarketov, diaľnic a pod. Zmena politického systému bola sprevádzaná podľa Sobockej, J. (2007) zvýšenými požiadavkami na záber aj najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy. Ochrana pôdy je síce komplexne riešená zákonom č. 220/2004 Z.z., avšak z hľadiska záberov pôdy koncepčne nerieši zábery najkvalitnejších pôd pre priemyselné parky, podniky, logistické centrá a pod.

Úbytky ornej pôdy ovplyvňuje predovšetkým jej prechod do trvalých trávnych porastov (TTP). Výmera TTP mala do roku 1990 klesajúcu tendenciu. Oproti roku 1950 poklesla z 1 000 km² na 808 km² v roku 1991, t. j. o 19 % (Zaušková, Ľ., 2007), a to najmä v dôsledku ich rozorávania s cieľom získať nové produkčné plochy. Po roku 1990 výmera TTP opäť vzrastá až na 879 853 ha v roku 2009. Prevažne išlo o spätnú premenu ornej pôdy, ktorá vznikla po rozoraní TTP, avšak nesplnila predpokladané očakávania najmä kvôli nízkemu produkčnému potenciálu. Aj výmera ďalších kategórií (chmeľnice a vinice, záhrady a sady) v štruktúre pôdneho fondu mala v rokoch 1986-2009 klesajúcu tendenciu. Stupeň zornenia za roky 2001-2010 poklesol z 59,4 % na 58,6 %, čiže o 0,8 %. Celková výmera pôdneho fondu Slovenska k 1.1.2009 bola 4 903 704 ha. Z toho poľnohospodárska pôda zaberala 2 423 478 ha (49,4 %) a lesná pôda 2 008 257 ha (41,0 %).

Na celkovom znižovaní výmer jednotlivých kategórií poľnohospodárskej pôdy má podiel aj vstup Slovenska do EÚ a uplatňovanie Spoločnej poľnohospodárskej politiky, a to najmä prostredníctvom multifunkčného poľnohospodárstva, ktoré predpokladá možnosť pokračovania v poľnohospodárskom využívaní krajiny bez povinnosti vyrábať. Reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ z roku 2003 rozviazala dovtedajšiu väzbu priamych platieb na poľnohospodársku produkciu a uplatňuje tzv. neviazané platby na historickom alebo regionálnom princípe, čím predpokladá možnosť pokračovania v poľnohospodárskom využívaní krajiny bez povinnosti vyrábať (Blaas, G., Božík, M., Brodová, M., 2006). Ideovým základom európskej agrárnej politiky a jej reforiem sa stala multifunkčnosť poľnohospodárstva, t. j. ako činnosti, ktorá spĺňa v spoločnosti viaceré funkcie (ekonomické,

ekologické a sociálne). Základnou myšlienkou je fakt, že poľnohospodárstvo je viac ako výroba a predaj komodít. Začínajú sa uplatňovať nové názory na posudzovanie výroby. Nekladie sa už taký dôraz na jej maximalizáciu za každú cenu, ale len pri dodržaní agroenvironmentálnych podmienok. Taktiež uplatňovanie nerovnakých podmienok pre štáty EÚ 15 a EÚ 12 v rámci priamych platieb prispelo k znižovaniu výmer jednotlivých kategórií poľnohospodárskej pôdy.

Našou analýzou sme zistili viaceré nezrovnalosti v informačných zdrojoch. Jednak išlo o nezrovnalosti v evidencii a zároveň v reálnom využívaní poľnohospodárskej pôdy, v poskytnutých a zverejnených informáciách tým istým správcom databázy, v mapových vrstvách spracovaných v geografických informačných systémoch pre poľnohospodársku pôdu a lesné pozemky (bližšie Midriak, R. et al., 2011).

Údaje v Tab. 1 nezohľadňujú zmeny vyplývajúce z reálneho využívania, resp. nevyužívania krajiny. Zmeny vo využívaní krajiny bez ich evidencie sú príčinou nezrovnalostí v evidencii poľnohospodárskej pôdy v rámci ÚGKK. Najvýraznejšie sa to prejavilo v období po roku 1989. I napriek tomu, že je každý vlastník alebo nájomca a správca poľnohospodárskej pôdy povinný usporiadať a zosúladiť poľnohospodársky druh pozemku s jeho evidenciou v katastri (zmysle zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy § 3 písm. d), evidencia druhu pozemku do značnej miery nezodpovedá realite.

Najviac sa to prejavuje na tzv. *ne-LPIS-ových* pôdach. Ide o poľnohospodársku pôdu, ktorá nie je zaradená do registra poľnohospodárskych produkčných blokov (*Land Parcel Identification System* - LPIS). Takéto rozdelenie poľnohospodárskej pôdy vzniklo u nás pri vstupe Slovenska do EÚ. Vtedy bola pôda, ktorá bola udržiavaná v dobrom poľnohospodárskom stave k 30. júnu 2003, zaradená do LPIS a stala sa oprávnenou pre poskytovanie priamych platieb. Rozdiel medzi výmerou poľnohospodárskej pôdy, evidovanou v LPIS, a evidovanou v rámci ÚGKK k 1. 1. 2009 bol až 337 410 ha! Najväčší rozdiel v evidencii v rámci ÚGKK a LPIS bol v kategórii trvalých trávnych porastov (až 335 528 ha). Ide o plochy porastené rozličnými sukcesnými štádiami – nelesnou stromovou a krovinovou vegetáciou až lesom, ktorý je v lesníckej terminológii označovaný ako *biele plochy* (Šmelko, Š., Šebeň, V., 2009). V našom ponímaní ide v týchto prípadoch o typickú pustnúcu kultúrnu poľnohospodársku krajinu. I napriek mnohým návrhom a odporúčaniam (Zaušková, Ľ., Midriak, R. 2009, Zaušková, Ľ., 2009, Midriak et al., 2011), jej využívanie a manažment nie je zatiaľ oficiálne vyriešený.

Podľa Svičeka, M. (2009) sa evidovalo v rámci LPIS k 1.1.2009 len 1 971 489 ha tzv. verifikovanej pôdy, teda pôdy so známym poľnohospodárskym využitím tej, ktorej využitie farmári počas procesu verifikácie potvrdili, resp. v nasledujúcich rokoch podali na tieto plochy žiadosť o dotácie. Zvyšok (114 580 ha) nebol nikdy evidovaný a kontrolovaný v systéme a tak môžeme predpokladať, že aj tieto plochy sú z veľkej časti pustnúce. Určite sú tu započítané aj plochy poľnohospodárskej pôdy, ktorú síce farmári obhospodarujú, ale nemajú záujem o zapojenie sa do dotačného procesu (možno práve kvôli nedodržiavaniu obhospodarovania), resp. plochy, pri ktorých farmári neprekračujú podmienku užívania minimálne jedného hektára poľnohospodárskej pôdy. V roku 2009 farmári podali žiadosť na dotácie už len na 1 897 441 ha poľnohospodárskej pôdy. Záverom musíme konštatovať, že

výmera pôdy evidovanej v LPIS sa z roka na rok znižuje a neLPIS-ová pôda ostáva bez akéhokoľvek povšimnutia.

Záver

Novodobo pustníca kultúrna poľnohospodárska krajina prejavuje známky absencie krajinskej koncepcie, chápanej (v zmysle Európskeho dohovoru o krajine 2000) ako vyjadrenie zásad, stratégií, umožňujúcich prijatie opatrení zameraných na starostlivosť o krajinu a absencie manažmentu krajiny, ktorý má z hľadiska perspektívy udržateľného rozvoja zabezpečiť pravidelnú starostlivosť o krajinu, s cieľom usmerňovať a zosúladiť zmeny spôsobené činnosťou človeka.

Marginalizácia a opúšťanie pôdy prispeli k zhoršeniu stavu biodiverzity, ako aj k zhoršeniu zachovávaného kultúrneho dedičstva. To nás núti vážne sa zamyslieť nad cieľovou kvalitou krajiny. A to aj kvôli tomu, že ďalšie utlmovanie poľnohospodárskych aktivít by viedlo postupne nielen k strate kultúrneho charakteru vidieckej krajiny, ale aj k prehĺbovaniu sociálnych, ekonomických a demografických problémov jednotlivých regiónov.

Literatúra

- [1] BANDLEROVÁ, A.: Postavenie poľnohospodárskych družstiev na Slovensku. In K aktuálnym otázkam legislatívy, európskych štúdií, udržateľného rozvoja krajiny, marketingu a výživy ľudí. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005. s. 6-13.
http://www.slpk.sk/eldo/aktualne_otazky_legislativy/bandlerova.pdf.
- [2] BIELEK, P. et al.: Jubilejná správa o pôde Slovenskej republiky a činnosti Výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy v Bratislave. Bratislava: VÚPOP, 2000 123 s.
- [3] BLAAS, G. - BOŽÍK, M. - BRODOVÁ, M.: Úloha koncepcie multifunkčnosti poľnohospodárstva v reforme spoločnej poľnohospodárskej politiky. In multifunkčné postavenie a trvalo udržateľný rast poľnohospodárstva a lesníctva. Zborník 55, Nitra: SAPV, 2006, s. 6-15.
- [4] GECÍKOVÁ, I. et al.: Aktuálne problémy a otázky rozvoja poľnohospodárstva v podmienkach Slovenskej republiky. Nitra: SPU, 2008, 190 s.
- [5] MIDRIAK, R. et al.: Spustnuté pôdy a pustnutie krajiny Slovenska. Banská Bystrica Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, 2011, 401 s.
- [6] POKRIVČÁK, J.: Poľnohospodárska politika. In Marcinčin, A.: Hospodárska politika na Slovensku 2000-2001. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, 2002, s. 129-158.
- [7] SLAVKOVSKÝ, P.: Tradičná agrárna kultúra Slovenska (pestovanie poľnohospodárskych plodín – historické, regionálne a technologické aspekty). Bratislava: Veda, 1998, 59 s.

- [8] SUPUKA, J.: Problémy rozvoja poľnohospodárskej krajiny s dôrazom na produkciu, ekologickú stabilitu a krajinnú architektúru. In: Krajina-Človek-Kultúra. Banská Bystrica: SAŽP, 2006, 5 s.
- [9] SOBOCKÁ, J.: Pôda ako jeden z prírodných zdrojov poľnohospodárskej produkcie a činiteľ prírodného prostredia v Slovenskej republike. In Midriak, R., Zaušková, Ľ. (eds.): Súčasný stav a najbližší vývoj pôdneho fondu na Slovensku. Zbor. refer. z vedec. sympózia, Turčianske Teplice. Zvolen: NLC – Lesnícky výskumný ústav, s. 37-42.
- [10] SPIŠIAK, P. - KUSEDOVÁ, D. - PAVLIČKOVÁ, K. et al.: Agrorurálne štruktúry Slovenska po roku 1989. Bratislava: Geo-grafika, 2005, 186 s.
- [11] SVIČEK, M.: Expertný systém identifikácie zanedbaných pôd prostredníctvom vlastníckych a užívateľských vzťahov. In Zaušková, Ľ. (ed.): Pustnutie krajiny - ochrana pôdy - krajinná ekológia. Zbor. refer. z vedec. seminára pri príležitosti život. jubilea – 70. výročia narodenia prof. Ing. Rudolfa Midriaka, DrSc., 9. 9. 2009 Banská Bystrica. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela, 2009. s.155-162.
- [12] MELKO, Š. - ŠEBEŇ, V.: Aktuálne informácie o lese na nelesných pozemkoch podľa NIML SR 2005-2006, metodika ich získania a námety na jej využitie v krajinárstve. In Zaušková, Ľ. (ed.) Pustnutie krajiny - ochrana pôdy - krajinná ekológia. Zbor. refer. z vedec. seminára pri príležitosti život. jubilea – 70. výročia narodenia prof. Ing. Rudolfa Midriaka, DrSc., 9.9.2009 Banská Bystrica. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela, 2009 s. 163-175.
- [13] ZAUŠKOVÁ, Ľ.: Problémy rozvoja poľnohospodárskej krajiny v Slovenskej republike. In Midriak, R., Zaušková, Ľ. (eds.): Súčasný stav a najbližší vývoj pôdneho fondu na Slovensku. Zbor. refer. z vedec. sympózia k 80. výročiu narodenia prof. Ing. Rudolfa Šályho, DrSc., konaného dňa 1. júna 2007 v Turčianskych Tepliciach. Zvolen: Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav, 2007 s. 49–53.
- [14] ZAUŠKOVÁ, Ľ.: Uplatnenie krajinnoekologického prístupu pri riešení novodobého pustnutia kultúrnej poľnohospodárskej krajiny. In Pucherová, Z., Vanková, V. (eds.): Problémy ochrany a využívania krajiny - teórie, metódy a aplikácie. Nitra: Združenie Biosféra, 2009 s. 367-371.
- [15] ZAUŠKOVÁ, Ľ. - MIDRIAK, R.: Multifunkčné poľnohospodárstvo ako alternatíva trvalo udržateľného rozvoja poľnohospodárskej krajiny (na príklade slovenskej časti Medzibodrožia). In Izakovičová, Z. (ed): Smolenická výzva IV. Kultúrna krajina ako objekt výskumu v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Zbor. z konf., Bratislava: ÚKE SAV, 2008, s. 61-67.
- [16] ZAUŠKOVÁ, Ľ. - MIDRIAK, R.: Pustnutie krajiny Slovenska – hazard, alebo šanca v hospodárskej kríze? In Blaas, G. (ed.): Dosahy finančnej a hospodárskej krízy na pôdohospodárstvo – možnosti riešenia. Zborník 64, Nitra: SAPV, 2009, s.78-85.
- [17] Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy.

Došlo 14.12.2012

Kontaktná adresa

Doc. Ing. Ľubica ZAUŠKOVÁ, PhD.

Katedra geografie, geológie a krajinnej ekológie, Fakulta prírodných vied, Univerzita Mateja Bela, Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica, SR

e-mail l.zauskova@seznam.cz

Prof. Ing. Rudolf MIDRIAK, DrSc.

Inštitút výskumu krajiny a regiónov FPV, Centrum vedy a výskumu, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Cesta na amfiteáter č. 1, 974 01 Banská Bystrica, SR

e-mail r.midriak@seznam.cz

Prof. Ing. Vladimír KRAJČOVIČ

Javornícka 8, 974 11 Banská Bystrica, SR
